ΕΤΖΕΒΙΤ: Συνολική διαπραγμάτευση γιά όλα τά προβλήματα τού Αιγαίου καί ταυτόχρονη γιά τό Κυπριακό

Ο ΤΟΥΡΚΟΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΑΝΑΛΥΕΙ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΙΑΛΟΓΟ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΤΗΝ ΠΕΡΑΣΜΕΝΗ έβδομάδα μιά ομάδα Ελλήνων δημοσιογράφων, μελών τού Διεθνούς Ινστιτούτου Τύπου, άποτελούμενη άπό τούς κ.κ. Χρ. Δ. Λαμπράκη έκδότη τού «Βήματος», Σ. Χρυσοστομίδη διευθυντή συντάξεως τής «Αυγής», Χ. Κ. Μπουσμπουρέλη διευθυντή συντάξεως τού «Βήματος» καί τήν κυρία Μαρία Καραβία άντιπρόσωπο τής «Καθημερινής» έπισκέφθηκε τήν Κωνσταντινούπολη καί τήν Αγκυρα, άνταποδίδοντας τήν έπίσκεψη τών Τούρκων δημοσιογράφων στήν Αθήνα, πού είχε πραγματοποιηθεί τόν περασμένο Νοέμβριο.

Οι Ελληνες δημοσιογράφοι έγιναν δεκτοί άπό τόν πρωθυπουργό τής Τουρκίας κ. Μπουλέντ Ετζεβίτ καί τόν άρχηγό τής άντιπολιτεύσεως τ. πρωθυπουργό κ. Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ. Οι δύο κορυφαίοι πολιτικοί τής Τουρκίας άνέπτυξαν τίς άπόψεις τους γιά τίς σχέσεις τών δύο χωρών στίς συνεντεύξεις, πού δημοσιεύονται άκολούθως:

Χωρίς συναισθηματισμούς

Αντιλαμβάνομαι, όπως άλλωστε πιστεύω ότι καί ό κ. Καραμανλής τό άντιλαμβάνεται, τή σημασία πού έχει ή δημιουργία τής σωστής ψυχολογικής άτμόσφαιρας μεταξύ τών λαών τών δύο χωρών, ούτως ώστε νά καταστεί δυνατόν νά προχωρήσουμε σέ συγκεκριμένες λύσεις. Αλλωστε καί στίς δυό χώρες ύπάρχει δημοκρατία καί ή κοινή γνώμη έχει σημαντικό βάρος.

Ετσι λοιπόν τό έργο τής δημιουργίας τής σωστής ψυχολογικής άτμόσφαιρας είναι έξ ίσου σημαντικό, όσο καί οι πρωτοβουλίες τίς όποίες θά άναλάμβαναν οι πολιτικοί.

Οι πολιτικοί άναμένουν τή συνεργασία έκ μέρους τών δημοσιογράφων καί τή συμβολή τών δημοσιογράφων στή δημιουργία τής σωστής άτμόσφαιρας. Τό κόμμα μου, τό Λαϊκό Ρεμπουπλικανικό Κόμμα προσεπάθησε πάντα νά άποφύγει τόν συναισθηματικό φορτισμό στά ζητήματα μεταξύ τών δύο χωρών. Τούτο συνέβαινε καί όταν είμαστε στήν άντιπολίτευση, καί ύπό τήν ήγεσία τού Ισμέτ Ινονού καί κατόπιν όταν άνέλαβα τήν προεδρία τού κόμματος. Ακόμη καί σέ περιόδους όξείας κρίσεως μεταξύ τών δύο χωρών έμείς σάν κόμμα άπο[illegible] νά φορτίσουμε συναισθηματικά τά ζητήματα. Αντιθέτως έπράξαμε ότι ήταν δυνατόν γιά νά περιορίσουμε τά συναισθήματα καί νά προετοιμάσουμε μιάν άτμόσφαιρα κατάλληλη γιά νά όδηγήσει σέ καλλίτερες σχέσεις καί σέ συνεργασία. Διδάσκαλοί μου σέ τούτο είναι ό Ατατούρκ καί ό Ινονού. Μελέτησα τούς πολιτικούς λόγους πού έξεφώνησαν καί τίς συνεντεύξεις τους κατά τή διάρκεια τού Τουρκοελληνικού πολέμου. Σέ όλους τούς λόγους καί τίς συνεντεύξεις δέν βρήκα μιά σκληρή λέξη έναντίον τών Ελλήνων ή έναντίον τής Ελλάδος. Ηταν προφανές ότι προσπαθούσαν νά κρατήσουν τίς διόδους άνοικτές άκόμη ενώ διεξήγετο ό πόλεμος, γιά νά άποκαταστήσουν στενές σχέσεις μέ τήν Ελλάδα εύθύς μετά τό τέλος τού πολέμου.

Στήν προσοχή πού έπέδειξαν στό θέμα τούτο όφείλεται τό γεγονός ότι άμέσως μετά τόν πόλεμο κατέστη δυνατόν στόν Ατατούρ καί τόν Βενιζέλο νά άποκαταστήσουν στενές σχέσεις καί συνεργασία μεταξύ τών δύο χωρών.

Οι μειονότητες

Πιστεύω ότι ένας σημαντικός παράγοντας πού άφορά στήν κοινή γνώμη είναι πώς αισθάνονται οι μειονότητες στίς δυό χώρες άντιστοίχως. Καί πιστεύω ότι οι Κυβερνήσεις καί ό Τύπος στίς δύο χώρες θά πρέπει νά λάβουν πρόνοια ώστε οι μειονότητες νά αισθάνονται σάν τό σπίτι τους στή χώρα στήν όποία βρίσκονται.

Οι μειονότητες πρέπει νά αισθάνονται ότι τίς άντιμετωπίζουν μέ πνεύμα ισότητος. Καθώς οι χώρες μας είναι δημοκρατικές οι μειονότητες μπορεί νά έπηρεάσουν σημαντικά τήν κοινή γνώμη. Οι Τούρκοι λ.χ. πού ζούν στή Δυτική Θράκη έχουν πολυάριθμους συγγενείς στήν Τουρκία. Οποιαδήποτε δυσχέρεια ή άδικη μεταχείριση τήν όποία θά άντιμετωπίσουν έχει άμέσους άντίκτυπους στήν τουρκική κοινή γνώμη.

Νομίζω ότι θά πρέπει νά έφαρμόζουμε μίαν άρχή: Οι κυβερνήσεις καί ό Τύπος καί στίς δυό χώρες θά πρέπει νά διαχωρίσουν τά άνθρώπινα προβλήματα άπό τά πολιτικά προβλήματα. Αυτός ήταν ό κανόνας τόν όποίον είχαμε πάντοτε κατά νούν όταν είμαστε στήν έξουσία. Διατηρούμε, λόγου χάρη, στενή έπαφή μέ τήν έλληνική μειονότητα. Ανέθεσα σέ έναν άπό τούς άντιπροέδρους τής κυβερνήσεώς μου, τόν κύριο Εγιούμπογλου, νά άσχοληθεί μέ όλα τά προβλήματά τους. Καί μολονότι άπό καιρό σέ καιρό άντιμετωπίζουμε γραφειοκρατικές δυσχέρειες όπως όλες οι κυβερνήσεις θεωρούμε έργο μας νά ξεπεράσουμε τά έμπόδια αυτά.

Οι Τούρκοι στή Θράκη έχουν μερικά παράπονα ιδιαιτέρως σχετικά μέ τήν άπαλλοτρίωση ή τήν έξαγορά τών γαιών τους. Επειδή έξαρτώνται άμεσα άπό τή γή γιά νά κερδίσουν τή ζωή τους, ή γή έχει ιδιαίτερη σημασία γι' αυτούς. Μολονότι τά προβλήματα αυτά δέν άπαντώνται συχνά όταν οι έφημερίδες γράφουν γιά τά πολιτικά ζητήματα μεταξύ τών δύο χωρών ωστόσο τά προβλήματα αυτά είναι πολύ σημαντικά άπό τήν άνθρώπινη πλευρά τους καί άπό τήν πλευρά τού τρόπου μέ τόν όποίον έπιδρούν στήν κοινή γνώμη.

Συζητήσαμε σχετικά μέ τό πόσο σημαντικές είναι οι πολιτιστικές άνταλλαγές άλλά καί γιά τήν άνάγκη νά μελετήσουμε τά έκπαιδευτικά συστήματα καί στίς δύο χώρες μέ πνεύμα τό όποίο θά βοηθούσε στή δημιουργία θετικής ψυχολογικής άτμόσφαιρας άνάμεσα στούς λαούς τών δύο χωρών. Η άνταλλαγή τηλεοπτικών προγραμμάτων έκτός άπό τήν συμβολή τού Τύπου θά μπορούσε έπίσης νά βοηθήσει στήν προσέγγιση τών δύο λαών.

Οι οικονομικές σχέσεις

Οι οικονομικές σχέσεις είναι έπίσης πολύ σημαντικές. Αν δυό χώρες έχουν στενές οικονομικές σχέσεις καί έχουν άναπτύξει ζωτικά συμφέροντα γιά τήν συνέχιση τής οικονομικής τους συνεργασίας, τότε θά ύπάρχει μεγάλη πίεση ύπέρ τής έπιλύσεως τών πολιτικών προβλημάτων. Αυτό λείπει δυστυχώς στήν Τουρκία καί τήν Ελλάδα. Εχουμε κάποιες έμπορικές σχέσεις πού θά μπορούσαν εύκολα νά αυξηθούν καί μέ τόν καιρό θά μπορούσαν άκόμη νά προχωρήσουμε σέ όρισμένες μορφές οικονομικής συνεργασίας μέ τήν ευρύτερη έννοια τού όρου. Αν θυμούμαι καλά πρίν άπό λίγα χρόνια είχαμε συνεργασθεί στήν χάραξη πολιτικής σχετικά μέ τίς έξαγωγές όρισμένων άπό τά κοινά μας προϊόντα όπως είναι ό καπνός καί οι σταφίδες. Νομίζω ότι θά μπορούσαμε νά έχουμε θετικά άποτελέσματα καί σ' αυτόν τόν τομέα.

Τά διμερή ζητήματα

Σχετικά μέ τά διμερή ζητήματα μεταξύ τών δύο χωρών, νομίζω ότι θά πρέπει νά τά χειρισθούμε όλα μαζί ταυτοχρόνως καί όχι ένα πρός ένα.

Πρώτον διότι τά περισσότερα άπό τά διμερή ζητήματα μεταξύ τών δύο χωρών άποτελούν μέρη ένός συνόλου διότι άναφέρονται στό Αιγαίο. Θά ήταν έπιπολαιότης νά προσπαθήσουμε νά τά τεμαχίσουμε σέ άνεξάρτητα προβλήματα.

Δεύτερον διότι όταν γίνονται συνομιλίες γιά όλα μαζί τά προβλήματα μπορεί νά έπιτευχθεί μιά έξισορρόπηση τών άμοιβαίων συμφερόντων καί διαφερόντων. Αν κάθε πτυχή τών προβλημάτων τού Αιγαίου πρόκειται νά έξετασθεί χωριστά, τότε είτε ή μία είτε ή άλλη χώρα μπορεί νά έμφανισθεί ότι κάνει ένα βήμα πίσω ή ένα βήμα μπρός, ενώ άντιθέτως όταν όλα τά προβλήματα πού άφορούν στό Αιγαίο συζητηθούν μαζί μπορεί νά έπιτευχθεί μιά ισορροπία άμοιβαίων συμφερόντων καί διαφερόντων. Καί τούτο διότι θά ύπάρχουν μεγαλύτερα περιθώρια καί πιό άνετο πλαίσιο μέσα στό όποίο νά γίνουν οι διαπραγματεύσεις καί νά ζητηθούν οι λύσεις.

Τό Κυπριακό

Κατά τήν άποψή μου θά είναι ρεαλιστικό καί ιδιαιτέρως έποικοδομητικό νά έξετασθούν τά διμερή ζητήματα μεταξύ τών δύο χωρών καί τό Κυπριακό πρόβλημα χωριστά μέν άλλά ταυτοχρόνως. Θά είναι πολύ δύσκολο νά λυθεί τό κυπριακό χωρίς τήν ύποστήριξη καί τήν ένθάρρυνση τής Τουρκίας καί τής Ελλάδος. Ωστόσο ή Ελληνική κυβέρνηση φαίνεται νά πιστεύει ότι θά πρέπει νά διαχωρίσουμε πλήρως τίς συνομιλίες γιά τά διμερή ζητήματα άπό τό Κυπριακό. Γνωρίζω ότι δέν θά πρέπει νά ύπάρχει σύγχυση στίς δύο αυτές περιοχές ύπάρχει όμως τουλάχιστον μιά ψυχολογική σχέση άνάμεσά τους. Εφ' όσον θά ύπάρχουν όξεία προβλήματα στήν Κύπρο τά προβλήματα αυτά θά έπηρέαζαν ύποχρεωτικά τήν ψυχολογική άτμόσφαιρα άνάμεσα στίς δύο χώρες καί κατά τρόπον άρνητικόν. Θά συμβαίνει έπίσης καί τό άντίστροφο. Αν ή Ελλάδα έπιθυμεί νά άποκλείσει έντελώς τό Κυπριακό άπό τόν διάλογό μας δέν θά έπιμείνουμε μολονότι δέν θεωρούμε ρεαλιστικόν αυτόν τόν άποκλεισμό. Θά πρέπει ωστόσο νά φροντίσουμε ώστε νά μή έπιτρέψουμε είς τό Κυπριακό νά παρεμποδίσει τίς προσπάθειές μας, τίς προσπάθειες καί άπό τίς δύο πλευρές γιά νά βελτιώσουμε τίς διμερείς σχέσεις μεταξύ τής Τουρκίας καί τής Ελλάδος.

Τό Αιγαίο

Σέ ότι άφορά στά προβλήματα τού Αιγαίου μού φαίνεται ότι ύπάρχει μία τάση στήν Ελλάδα ή όποία έρμηνεύει τήν έπιθυμία μας νά λύσουμε τά προβλήματα αυτά σάν μιά προσπάθεια νά έξασφαλίσουμε παραχωρήσεις άπό τήν Ελλάδα. Νομίζω ότι αυτή δέν είναι σωστή έρμηνεία. Από τόν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο καί ιδιαίτερα τά τελευταία χρόνια νέες άντιλήψεις σχετικά μέ τά έθνικά δικαιώματα έπί τών θαλασσών έχουν άναπτυχθεί στόν κόσμο καί κάθε χώρα παράκτια προσπαθεί νά προσαρμοσθεί στίς νέες αυτές άντιλήψεις, καί νά καθορίσει τή θέση της ώς πρός τά έθνικά δικαιώματα έπί τών θαλασσών. Ακόμη καί μερικές χώρες πού δέν έχουν θάλασσα έπιδεικνύουν όπως γνωρίζετε μεγαλύτερο ένδιαφέρον στά διεθνή ζητήματα τά σχετικά μέ τή θάλασσα. Ετσι λοιπόν είναι φυσικό γιά τήν Ελλάδα καί τήν Τουρκία νά πρέπει νά καθορίσουν τά άντίστοιχα έθνικά τους δικαιώματα σχετικά μέ τό Αιγαίο καί νά έξετάσουν τίς δυνατότητες συνεργασίας σ' αυτή τήν περιοχή. Ορισμένες πτυχές τού προβλήματος θά είναι δύσκολο νά λυθούν πρός τό παρόν. Στήν περίπτωση αυτή νομίζω ότι μπορούμε προσωρινά νά τά ξεπεράσουμε καί νά συνεργαστούμε πάνω άπό τά προβλήματα αυτά. Αν δέν μπορούμε νά λύσουμε όρισμένα ζητήματα σέ μόνιμη βάση μπορούμε νά έξεύρουμε τρόπους γιά προσωρινή συνεργασία ή όποία θά βοηθήσει στήν έξομάλυνση τής άτμόσφαιρας άνάμεσα στίς δύο χώρες. Επί τέλους είμαστε σύμμαχοι καί θά πρέπει νά είμαστε σέ θέση νά λύσουμε τά προβλήματα αυτά. Εμείς πέρυσι λύσαμε τό θέμα τής ύφαλοκρηπίδος μέ τήν Σοβιετική Ενωση.

Σχετικά μέ τά διμερή ζητήματα μεταξύ Τουρκίας καί Ελλάδος πιστεύω ότι τό στοιχείο χρόνος είναι πολύ σημαντικό διότι άν τά προβλήματα άφεθούν σέ έκκρεμότητα νέα προβλήματα θά άναφανούν καί καθώς τά βασικά προβλήματα θά είναι έκκρεμή τά μικρά καί καθημερινά θά γίνονται χωρίς λόγο δυσκολότερα. Επίσης ό χρόνος μπορεί νά καταστήσει δυσχερέστερη τήν έπίλυση καί τών βασικών προβλημάτων.

Χωρίς τούς ξένους

Ενα άλλο θέμα στό όποίο θά πρέπει νά είμαστε πολύ προσεκτικοί είναι νά λάβουμε πρόνοια ώστε νά μήν άναμιχθούν άλλες χώρες στά διμερή μας προβλήματα. Οπως λέω συχνά σέ φίλους δημοσιογράφους, στίς περιόδους τής σύγχρονης ιστορίας μας όπου άλλες χώρες είτε είχαν άνάμιξη είτε στενή έπαφή μέ τά προβλήματα άνάμεσα στήν Ελλάδα καί τήν Τουρκία, τά προβλήματα αυτά όξύνονταν καί άντιμετώπιζαν πολλές δυσκολίες στή λύση.

Κάποτε μάλιστα κατέληγαν σέ μεγάλη όξύτητα ή καί σέ σύγκρουση όπως συνέβη μετά τόν Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αντίθετα όταν οι δύο λαοί άφήνονταν νά λύσουν τίς διαφορές τους άπεδείκνυαν ότι είχαν μεγάλες ικανότητες στήν έξεύρεση λύσεως καί στήν άποκατάσταση πολύ καλών σχέσεων. Ενα παράδειγμα πού άνέφερα καί ένωρίτερα είναι πώς ό Ατατούρκ καί ό Βενιζέλος δέν βρήκαν δυσκολίες στήν προσπάθεια προσεγγίσεως καί άποκαταστάσεως άρίστων σχέσεων μεταξύ τών δύο χωρών σχεδόν άμέσως μετά ένα σκληρό καί πολυετή πόλεμο. Τούτο συνέβη σέ μιά έποχή πού οι άλλες χώρες δέν είχαν τήν εύχέρεια νά άσχοληθούν μέ τά προβλήματά μας γιατί ήταν άπασχολημένες μέ τά δικά τους. Καί πάλι ύστερα άπό τόν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο στή δεκαετία 1950 - 1960 οι κ.κ. Καραμανλής καί Μεντερές κατόρθωσαν νά έπιτύχουν προσέγγιση καί ν' άποκαταστήσουν πολύ καλές σχέσεις καί συνεργασία μεταξύ τών δύο χωρών, καί τούτο έπίσης συνέβη σέ μιάν έποχή πού οι άλλες χώρες είχαν τά δικά τους μεταπολεμικά προβλήματα καί ήταν πολύ άπασχολημένες μέ αυτά ώστε νά ένδιαφερθούν γιά τά δικά μας. Γι' αυτό νομίζω ότι καί οι δύο χώρες θά πρέπει νά άποφύγουν τή διεθνοποίηση τών διμερών προβλημάτων μας καί νά προσπαθούν νά τά λύσουν μέσα στό αυστηρό πλαίσιο τών διμερών έπαφών.

Ενίσχυση τής Δημοκρατίας

Είναι προφανές ότι ή σημασία τής περιοχής μας άλλά καί οι έντάσεις μέσα σ' αυτήν αυξάνονται ταχύτατα καί είναι πρός τό συμφέρον όχι μόνον τών δύο έθνών άλλά όλόκληρης τής περιοχής καί θά μπορούσα νά πώ καί όλόκληρου τού κόσμου νά λύσουμε τίς διαφορές μας καί ν' άρχίσουμε τή συνεργασία μας χωρίς τήν παραμικρή καθυστέρηση. Τούτο είναι άναγκαίο έπίσης γιά τήν δημοκρατική καί οικονομική άνάπτυξη καί τήν κοινωνική πρόοδο τών χωρών μας.

Πιστεύω ότι ή έπιβίωση τής δημοκρατίας στίς χώρες είναι προϋπόθεση γιά τίς καλές σχέσεις μεταξύ τών λαών. Μολονότι τό έθεωρήσαμε έντελώς έσωτερικό Ελληνικό ζήτημα δέν είμαστε διόλου εύτυχείς όταν ή δημοκρατία είχε καταργηθεί στήν Ελλάδα. Αν βλέπαμε τά πράγματα άπό μιά στενή γωνία άπατηλού ιδιοτελούς συμφέροντος θά έπρεπε νά είμασταν ικανοποιημένοι άπό τήν διεθνή άπομόνωση τής Ελλάδος τήν έποχή έκείνη. Δέν είχαμε όμως καμιά ικανοποίηση διότι οι μή δημοκρατικές κυβερνήσεις σέ χώρες όπου ή κοινή γνώμη μετράει έχουν τήν τάση νά προσπαθούν νά έκτρέψουν τήν προσοχή καί τά συναισθήματα τού κοινού πρός τεχνικώς δημιουργημένα ή ύπερβαλλόμενα διεθνή ζητήματα τά όποία αυτομάτως θά αυξήσουν τήν ένταση. Σέ μιά δημοκρατία ωστόσο ένας τέτοιος κίνδυνος είναι μικρότερος. Τούτο μπορεί νά συμβεί μέχρις ένός όρίου καί σέ μιά δημοκρατία. Αν όμως ή κοινή γνώμη καί ό έλεύθερος Τύπος άντιληφθεί ότι ένας πολιτικός ή μιά κυβέρνηση ύπερβάλλει ή έκμεταλλεύεται ένα διεθνές ζήτημα ώστε νά έκτρέψει τήν προσοχή τής κοινής γνώμης άπό τά έσωτερικά ζητήματα έχουν καί ό Τύπος καί ή κοινή γνώμη τήν δυνατότητα νά προειδοποιήσουν όποιον έπιχειρεί τήν έκμετάλλευση.

Γι' αυτό πιστεύω ότι ή έπιβίωση τής δημοκρατίας καί στίς δύο χώρες άποτελεί έγγύηση ότι θά έχουμε καλές σχέσεις.

Η οικονομική άνάπτυξη

Τά πολιτικά προβλήματα καί ή έπιβίωση τής δημοκρατίας συνδέονται στενά μέ τά οικονομικά προβλήματα. Οπως είχα πεί πρίν άπό μερικά χρόνια όταν βρισκόμουν στήν άντιπολίτευση καί ύπό άντίξοες συνθήκες, δέν έχει νόημα γιά τίς δυό χώρες νά έξοπλίζονται ή μία έναντίον τής άλλης όταν τά μακροχρόνια έθνικά των συμφέροντα βρίσκονται στήν άμοιβαία έμπιστοσύνη καί στή συνεργασία. Πιστεύω ότι καί οι δύο χώρες θά έπρεπε νά συγκεντρώσουν όλες τίς προσπάθειές τους καί όλη τους τή σκέψη στήν ένίσχυση τής δημοκρατίας, τήν έπιτάχυνση τής οικονομικής τους άναπτύξεως καί τής κοινωνικής προόδου μέσα στό πλαίσιο τής δημοκρατίας.

Ελπίζω ότι Ελληνες δημοσιογράφοι θά έρχονται στήν Τουρκία όχι μόνο γιά έπίσημες έπισκέψεις όχι μόνο γιά συνεντεύξεις μέ πολιτικούς καί γιά νά διαπιστώσουν τήν πολιτική άτμόσφαιρα άλλά καί γιά νά ταξιδέψουν έλεύθερα στή χώρα μας καί νά κουβεντιάσουν μέ τό λαό μας. Είμαι βέβαιος ότι θά διαπιστώσουν ότι ύπάρχει μιά μεγάλη δεξαμενή καλής θελήσεως καί φιλίας πρός τόν έλληνικό λαό. Η πείρα μ' έχει διδάξει ότι όπουδήποτε καί όποτεδήποτε συναντηθούν ένας Τούρκος καί ένας Ελληνας άμέσως αισθάνονται μιά ζεστασιά ό ένας γιά τόν άλλον. Αυτή ή ψυχολογική πραγματικότητα όταν προστεθεί στήν άλλη πραγματικότητα ότι δηλαδή δέν ύπάρχουν βασικές συγκρούσεις συμφερόντων άλλά ύπάρχει κάθε συμφέρον γιά συνεργασία πιστεύω ότι θά άποτελέσουν έπαρκές θεμέλιο γιά στενότερες σχέσεις. Γνωρίζω ότι πιθανόν νά έξέφρασα, ίσως λιγότερο άποτελεσματικά τά αισθήματα τού άειμνήστου φίλου μας Αμπντί Ιπεκτσί όταν μίλησα γιά τήν άναγκαιότητα καί τή δυνατότητα άποκαταστάσεως φιλικών σχέσεων μεταξύ τών δύο χωρών καί σάς εύχομαι κάθε έπιτυχία στήν έκτέλεση τής άποστολής σας καί σέ σάς καί τούς Τούρκους συναδέλφους σας.

Η κρίση στό Ιράν

Επειτα ό κ. Ετζεβίτ άπάντησε σέ έρωτήσεις τών Ελλήνων δημοσιογράφων ώς έξής:

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πώς μπορούν οι έξελίξεις στήν Περσία νά έπιδράσουν στίς έλληνοτουρκικές σχέσεις;

ΕΤΖΕΒΙΤ: Εχω ήδη δηλώσει ότι ή ένταση στήν περιοχή μας έχει αυξηθεί. Υπάρχει σήμερα πολύ λιγότερη βεβαιότητα γιά τό άμεσο καί τό πιό μακρυνό μέλλον στήν περιοχή μας, άπό ό,τι στό παρελθόν. Αυτό δέν άποτελεί σχόλιο γιά τίς έσωτερικές έξελίξεις στήν Περσία καθ' έαυτές. Η κατάσταση στή Μέση Ανατολή γενικά άποτελεί άλλο ένα λόγο γιά τόν όποίο δέν πρέπει νά χάσομε περισσότερο καιρό γιά νά προχωρήσουμε στήν έπίλυση τών έλληνοτουρκικών προβλημάτων.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Μπορεί ό πόλεμος στή νοτιατολική Ασία νά έχει έπιπτώσεις στά Βαλκάνια;

Τά Βαλκάνια

ΕΤΖΕΒΙΤ: . όταν ή ένταση στίς σχέσεις μεταξύ τών μεγάλων δυνάμεων ξεπεράσει ένα όρισμένο όριο, τότε δέν είναι εύκολο οι έπιπτώσεις καί οι συνέπειες νά περιοριστούν τοπικά. Κάποια ένταση μπορεί νά δημιουργηθεί σέ σχέση μέ ένα τοπικό πρόβλημα, άλλά κανείς δέν μπορεί νά είναι βέβαιος γιά τό πού θά όδηγήσει. Οσα συμβαίνουν σήμερα στή Νοτιοανατολική Ασία, μπορεί νά πάρουν διαστάσεις πολύ μεγαλύτερες άπό μιά τοπική διένεξη. Ετσι ή κατάσταση στή Νοτιοανατολική Ασία είναι μιά έξέλιξη πού πρέπει νά παρακολουθήσουμε μέ μεγάλη προσοχή. Δέν μπορώ όμως νά πώ τίποτα τό συγκεκριμένο γιά τίς έπιπτώσεις της στά Βαλκάνια.

Είμαι βέβαιος, ότι όλες οι λογικές δυνάμεις θά πράξουν τό πάν γιά νά άποφύγουν τό ένδεχόμενο τής έπεκτάσεως τών τοπικών διενέξεων σέ θέματα μέ σοβαρές παγκόσμιες έπιπτώσεις, άλλά πάλι τά πράγματα μπορούν νά ξεφύγουν άπό τόν έλεγχό τους.

Οι διμερείς συνομιλίες

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πώς άξιολογείτε τή συνέχεια πού δόθηκε στίς συνομιλίες σας τού Μαρτίου 1978 μέ τόν κ. Καραμανλή;

ΕΤΖΕΒΙΤ: Η έντύπωσή μου είναι ότι οι συνομιλίες μεταξύ τών γενικών γραμματέων τών ύπουργείων τών Εξωτερικών τών δύο χωρών καθώς καί οι τεχνικές συζητήσεις ύπήρξαν χρήσιμες. Δέν μπορούσαμε νά άναμείνουμε άπό τούς έμπειρογνώμονες νά καταλήξουν σέ συγκεκριμένα άποτελέσματα, ή νά έπισημάνουν συγκεκριμένες λύσεις, γιατί δέν τούς δώσαμε καμιά πολιτική κατευθυντήρια γραμμή. Δέν μπορούμε νά περιμένουμε άπό πρόσωπα πού δέν διαθέτουν πολιτική έξουσία, νά καταλήξουν σέ πολιτικές λύσεις, ειδικότερα όταν δέν τούς έχουν δοθεί πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές. Οπωσδήποτε όμως, χάρη στίς προσπάθειες καί στήν πολύτιμη έργασία τους, έχουμε όλα τά στοιχεία καλύτερα διασαφηνισμένα ένώπιόν μας καί γνωρίζουμε καλύτερα άπό ό,τι στό παρελθόν, ό ένας τίς θέσεις καί τίς άνησυχίες τού άλλου. Ετσι άπό πρακτικής πλευράς, οι συνομιλίες αυτές ήταν χρήσιμες. Αλλά θά ήταν άδικο νά συνεχίσουμε νά ζητάμε άπό τούς έμπειρογνώμονές μας νά συνεχίσουν έπ' άόριστο αυτές τίς τεχνικές συνομιλίες γιατί ύπάρχει καί κάποιο όριο στό μέχρι πού θά μπορέσουν νά προχωρήσουν χωρίς πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές.

Η έπανένταξη στό ΝΑΤΟ

ΕΡΩΤ.: Αναφερθήκατε στίς συνεχώς αυξανόμενες έντάσεις στήν περιοχή μας. Γιατί τότε άντιτάσσεσθε στήν έπανένταξη τής Ελλάδας στό ΝΑΤΟ;

ΕΤΖΕΒΙΤ: Δέν άντιτασσόμεθα καθόλου στήν έπανένταξη τής Ελλάδος στή στρατιωτική δομή τής Συμμαχίας. Εχουμε ύποδείξει, ότι είμαστε έτοιμοι νά μετάσχουμε σέ συνομιλίες, σχετικά μέ τόν τρόπο τής έπανεντάξεως τής Ελλάδος. Εχουμε μόνο άντίρρηση στό νά έπανενταχθεί ή Ελλάς στό ΝΑΤΟ μέ βάση μία προσωρινή λύση, ιδιαίτερα άν αυτή ή προσωρινή λύση σημαίνει τήν έπιστροφή στό καθεστώς «ΑΝΤΕ», δηλαδή στίς πραγματικές ρυθμίσεις πού ύπήρχαν πρίν άπό τό καλοκαίρι τού 1974. Εχουμε άντίρρηση όχι τόσο γιά τό ό,τι συνέβη άπό τότε, άλλά διότι άκόμη καί πρίν ή Ελλάς άποσυρθεί άπό τήν στρατιωτική δομή τού ΝΑΤΟ, τό καλοκαίρι τού 1974, ή Τουρκία είχε ήδη διατυπώσει τήν άντίθεσή της γιά τό «ντέ φάκτο» καθεστώς πού έπικρατούσε στό Αιγαίο. Ολες οι χώρες - μέλη τού ΝΑΤΟ — πλήν τής Ελλάδος, είχαν συμφωνήσει τήν έποχή έκείνη, ότι τό καθεστώς αυτό έπρεπε νά άναθεωρηθεί. Τώρα ή Ελλάς, μπορεί νά νομίζει, ότι είναι πρός τό συμφέρον της νά άναζωογονήσει τό καθεστώς έκείνο. Αλλά άν μία προσωρινή λύση είναι περισσότερη άρεστή σέ μιά άπό τίς ένδιαφερόμενες πλευρές άπ' ό,τι μιά άναμενόμενη μόνιμη λύση, τότε ή πλευρά αυτή δέν θά καταβάλει έπαρκή προσπάθεια γιά τήν έπίτευξη μιάς μόνιμης λύσεως. Καί άν μία μόνιμη λύση πού θά είναι ικανοποιητική καί γιά τίς δύο χώρες καθυστερήσει νά έπιτευχεί γιά πολύ καιρό, τότε θά άποτελέσει άλλο ένα άκανθώδες σημείο στίς σχέσεις μεταξύ τών δύο χωρών. Θά μπορούσε, έπίσης, νά καταστήσει περισσότερο δύσκολη τήν έπίλυση άλλων προβλημάτων.

Μεταξύ τών δύο χωρών όπωσδήποτε, άπό τεχνικής καί νομικής πλευράς, τά προβλήματα τού Αιγαίου πού άφορούν τό ΝΑΤΟ είναι διαφορετικά άπό τίς διμερείς διαφορές μεταξύ τής Ελλάδος καί τής Τουρκίας. Αναπόφευκτα, όμως, είναι διασυνδεμένα. Είμαστε τώρα έτοιμοι νά συζητήσουμε μιά μόνιμη λύση στό θέμα τής έπανεντάξεως τής Ελλάδος στό ΝΑΤΟ, άλλά νομίζουμε, ότι θά ήταν περισσότερο ρεαλιστικό καί πολύ πιό εύκολο νά έπιλυθεί τό πρόβλημα τού ΝΑΤΟ, άν έπιλυθούν πρώτα τά βασικά διμερή προβλήματα μεταξύ τής Ελλάδας καί τής Τουρκίας. Καί τούτο, γιατί ή διάσταση τού προβλήματος τού ΝΑΤΟ θά γίνει πολύ μικρότερη καί δέν θά είναι τόσο δύσκολη.

Γιά νά άνακεφαλαιώσω, έπαναλαμβάνω, ότι δέν είμαστε καθόλου έναντίον τής έπανεντάξεως τής Ελλάδος στό ΝΑΤΟ. Γνωρίζουμε, ότι δέν μπορεί νά μιλάει κανείς γιά Νοτιοανατολική πτέρυγα τού ΝΑΤΟ, άν ή Ελλάδα δέν μετέχει στή στρατιωτική δομή της καί ή στάση μας άναφέρεται περισσότερο στήν διαδικασία πού θά πρέπει νά άκολουθηθεί γιά τήν έπίλυση τού προβλήματος.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Δηλαδή θέλετε νά πείτε ότι τό θέμα τής έπανεντάξεως τής Ελλάδας στό ΝΑΤΟ θά πρέπει νά συζητηθεί μαζί μέ τά διμερή προβλήματα μεταξύ τών δύο χωρών;

ΕΤΖΕΒΙΤ: Οχι, αυτά τά θέματα δέν μπορούν νά συζητηθούν μαζί. Γιατί άπό νομικής καί τεχνικής πλευράς είναι διαφορετικά. Αυτό πού ήθελα νά πώ είναι ότι έάν σάν άποτέλεσμα τού διαλόγου, τά βασικά προβλήματα μεταξύ τής Ελλάδας καί τής Τουρκίας στό Αιγαίο έπιλυθούν ή βρίσκονται πολύ κοντά σέ έπίτευξη λύσεως, τότε τό πρόβλημα πού άφορά τό ΝΑΤΟ θά καταστεί πιό εύκολο νά έπιλυθεί. Ετσι πρόκειται γιά ένα ζήτημα προτεραιοτήτων. Αλλά άκόμη καί χωρίς νά περιμένουμε τήν έπίλυση τών βασικών διμερών προβλημάτων πού ύφίστανται μεταξύ τών δύο χωρών, είμαστε έτοιμοι νά συζητήσουμε, μέσα στά πλαίσια τού ΝΑΤΟ, τό πρόβλημα τής έπανόδου τής Ελλάδας στή στρατιωτική δομή τής συμμαχίας — τότε σέ τέτοια περίπτωση θά είναι δυσκολότερο νά καταλήξουμε σέ μιά μόνιμη λύση.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιά είναι ή θέση σας στήν πρόταση τής συνάψεως ένός συμφώνου μή έπιθέσεως μέ τήν Ελλάδα;

ΕΤΖΕΒΙΤ: Δέν είμαι καθόλου έναντίον ένός τέτοιου συμφώνου, όπως έχω έπανειλημμένα δηλώσει, άν καί ίσως θά μπορούσαμε νά βρούμε μιά καλύτερη όνομασία γιά τή συμφωνία αυτή, γιατί άκούγεται σάν άντίφαση νά μιλάμε γιά μιά συμφωνία μή έπιθέσεως μεταξύ συμμάχων. Θά μπορούσαμε ίσως νά άναφερόμαστε σ' αυτό σάν ένα είδος πολιτικής συμφωνίας μεταξύ τών δύο χωρών γιά τήν έξασφάλιση μεγαλύτερης άμοιβαίας έμπιστοσύνης — καί όχι μόνο νά μιλάμε γι' αυτό, άλλά καί νά τό έξασφαλίσουμε. Δέν είμαστε έναντίον ένός τέτοιου συμφώνου. Είναι προφανές ότι δέν μπορούμε νά τό ξεχωρίσουμε άπό τά βασικά προβλήματα άλλά μπορούμε νά άναλάβουμε νά τό διεκπεραιώσουμε μαζί μέ τά βασικά προβλήματα, σάν μιά έκφραση τής άποφασιστικότητάς μας νά ζήσουμε μέσα σέ ειρήνη καί συνεργασία. Αυτό θά μπορούσε νά άποτελέσει τμήμα μιάς καθολικής συμφωνίας προσεγγίσεως μεταξύ τών δύο χωρών. Σέ όποιαδήποτε περίπτωση, δέν ύπάρχει λόγος, γιατί νά μή μπορούμε νά άρχίσουμε νά συζητάμε έν τώ μεταξύ, γιά τήν έπίτευξη μιάς τέτοια συμφωνίας.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιά είναι ή γνώμη σας γιά τήν ένταξη τής Ελλάδας στήν Κοινή Αγορά;

ΕΤΖΕΒΙΤ: Τό θεωρούμε σάν άποκλειστικό πρόβλημα τής Ελλάδας καί τής εύχόμαστε καλή τύχη.

Οι Ελληνες δημοσιογράφοι κατά τή συνέντευξη μέ τόν πρωθυπουργό κ. Μπουλέντ Ετζεβίτ

Ο πρωθυπουργός κ. Ετζεβίτ στή δεξίωση τής έλληνικής πρεσβείας συνομιλεί μέ τόν έκδότη τού «Βήματος» κ. Χρήστο Λαμπράκη καί τόν πρέσβη τής Ελλάδος κ. Γ. Παπούλια

ΝΤΕΜΙΡΕΛ: Σταδιακά θά πρέπει ν' άναζητηθεί λύση στά προβλήματα πού ύπάρχουν μεταξύ τών δύο χωρών

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΕΩΣ ΥΠΟΔΕΙΚΝΥΕΙ ΟΤΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΛΥΣΕΩΣ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΑΠΟ ΤΑ «ΕΥΚΟΛΑ» ΠΡΟΣ ΤΑ «ΔΥΣΚΟΛΑ»

Ο πρώην πρωθυπουργός κ. Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ άρχηγός τού κόμματος τής Δικαιοσύνης, ό όποίος δέχθηκε τήν Ελληνική Δημοσιογραφική Αντιπροσωπεία στά γραφεία τού Κόμματος έδήλωσε τ' άκόλουθα σχετικά μέ τίς σχέσεις τών δύο χωρών:

Οι σχέσεις μεταξύ τής Τουρκίας καί τής Ελλάδος πρέπει νά είναι όμαλές, καλές καί θερμές. Ετσι θά ύποβοηθήσουν τήν ειρήνη τού κόσμου. Ολες οι χώρες πού γειτονεύουν έχουν προβλήματα, τά προβλήματα όμως δέν πρέπει νά μεγαλοποιούνται. Θά πρέπει έπίσης νά καταβάλλεται συνεχής προσπάθεια γιά τήν άνεύρεση ειρηνικών λύσεων καί είμαι βέβαιος ότι ειρηνικές λύσεις θά έξευρεθούν.

Γιά νά έπιλυθούν αυτά τά προβλήματα άνάμεσα στίς δύο χώρες θά πρέπει νά έπιλεγεί ή ειρηνική όδός καί άν ή ειρηνική αυτή όδός μείνει άνοικτή κάποια μέρα θά ύπάρξει λύση. Η Τουρκία είναι φιλειρηνική χώρα. Είναι μεγάλη χώρα μέ τήν μεγαλύτερη έδαφική έκταση στήν Ευρώπη, καί τήν πέμπτη θέση σέ πληθυσμό. Πιστεύω ότι σέ δεκαπέντε χρόνια θά είναι ή πρώτη σέ πληθυσμό στήν Ευρώπη μέ τήν έξαίρεση τής ΕΣΣΔ.

Εχομε άνάγκη τής ειρήνης

Σάς τά λέω αυτά γιά νά καταλάβετε πόσο χρειαζόμαστε τήν ειρήνη σ' αυτή τή χώρα γιά νά τήν οικοδομήσουμε καί νά έξασφαλίσομε τήν ευημερία τού πληθυσμού μας. Αναλάβαμε τήν προσπάθεια αυτήν έδώ καί πενήντα σχεδόν χρόνια, γιά νά καταπολεμήσουμε τόν άναλφαβητισμό καί τή φτώχεια καί ν' άναπτύξουμε οικονομικά τήν Τουρκία. Διαπιστώσαμε ότι τούτο είναι έφικτό. Δέν θέλουμε νά καταστρέφουμε ότι έπιτύχαμε. Αγαπούμε τήν ειρήνη. Επιθυμούμε τήν διατήρηση τής ειρήνης γιατί έχουμε πολλά πράγματα νά οικοδομήσουμε στή χώρα μας. Ούτε ή μιά χώρα ούτε ή άλλη δέν πιστεύω ότι μακροχρονίως θά έχει καί κερδίσει τίποτε άπό τήν άναμέτρηση.

Δυό γειτονικές χώρες μέ τόσα κοινά σημεία θά μπορούσαν νά άπολαύσουν τήν φιλία άνάμεσά τους.

Βρισκόμαστε στήν ίδια συμμαχία έδώ καί άρκετά χρόνια καί έξακολουθούμε νά μετέχομε σ' αυτήν, μολονότι σείς έχετε άποχωρήσει άπό τό στρατιωτικό σκέλος.

Υπήρξε κοινός λόγος γιά τήν συμμετοχή μας στήν συμμαχία αυτή καί πιστεύω ότι ό κοινός λόγος αυτός ισχύει άκόμη γιά τήν Τουρκία καί γιά τήν Ελλάδα έπίσης.

Δημοκρατική ή έξωτερική πολιτική

Θά πρέπει άκόμη νά έπισημάνω ότι στήν Τουρκία ή συνέχεια βρίσκεται στό Κράτος καί τό Εθνος. Παρά τήν έναλλαγή τών κομμάτων στήν Κυβέρνηση, τό Κράτος καί τό Εθνος παραμένουν καί σέ ότι άφορά στήν έξωτερική πολιτική δέν έχουμε πολλές διαφορές. Η ειρήνη άποτελεί τό θεμέλιο τής έξωτερικής πολιτικής τής Τουρκίας. Ο Ατατούρκ είχε πεί, Ειρήνη στή χώρα, ειρήνη στόν κόσμο καί τούτο ισχύει πάντοτε γιά μάς.

Θά πρέπει νά γίνει κάποια προσπάθεια γιά τήν διατήρηση τής ειρήνης. Αν ύπάρχουν έθνικές διαφορές μεταξύ Ελλάδος καί Τουρκίας θά πρέπει νά έξετασθούν καί νά συζητηθούν ήρεμα. Μιά «θερμή» άτμόσφαιρα δέν πρόκειται νά συμβάλει στήν άνεύρεση τής όρθής λύσεως. Η όρθή λύση θά πρέπει νά είναι λύση πού θά προστατεύει καί τά δύο μέρη καί θά έξασφαλίζει τά άμοιβαία τους συμφέροντα. Κανείς δέν πρόκειται νά έξαπατήσει τόν άλλον στήν έποχή μας, ούτε είναι καί δυνατόν ό ένας μόνον νά παίρνει καί ό άλλος νά δίνει. Οποιοδήποτε πρόβλημα όποιαδήποτε έθνική διαφορά θά πρέπει νά διευθετείται μέ ύγιείς καί σωστές λύσεις πού θά έξυπηρετούν καί θά προστατεύουν τά συμφέροντα τών δύο πλευρών.

Αυτό πού θά μπορούσατε νά κάμετε σάν δημοσιογράφοι καί στίς δυό χώρες όταν συζητείται κάποιο πρόβλημα άντιμετωπίστε το ήρεμα καί βοηθήστε νά μήν θερμανθεί ή άτμόσφαιρα. Γιατί οι κυβερνήσεις έπηρεάζονται άπό τήν άτμόσφαιρα πού δημιουργεί ό τύπος.

Κανένα κέρδος άπό τήν έχθρότητα

Δέν πρέπει νά έχουμε τήν αισιοδοξία ότι είναι δυνατό οι έπιμέρους δραστηριότητες νά προοδεύσουν σημαντικά όταν οι πολιτικές διαφορές είναι έντονες. Αλλά νά μήν φθάσουμε καί στό άλλο άκρο νά πιστεύουμε ότι άν δέν έχουμε πολιτική πρόοδο δέν θά πρέπει νά κάνουμε τίποτε.

Θά πρέπει ωστόσο νά έχομε ύπ' όψη ότι δέν θά πρέπει νά πιστεύομε ότι είναι δυνατόν οι έπιμέρους έπαφές νά προχωρήσουν σημαντικά χωρίς προηγουμένως νά λυθούν οι πολιτικές διαφορές.

Οι κυβερνήσεις θά πρέπει νά ένθαρρυνθούν νά βελτιώσουν τά πράγματα μέ τίς έπιμέρους αυτές δραστηριότητες στόν πολιτιστικό, άθλητικό, τουριστικό καί άλλους τομείς. Στούς τομείς αυτούς μπορεί νά σημειωθεί πρόοδος χωρίς νά έχουν λυθεί οι πολιτικές διαφορές.

Υποστηρίζουμε όλες τίς έπιμέρους αυτές δραστηριότητες πού θά βοηθήσουν στήν βελτίωση τών σχέσεων καλού κλίματος.

Τά προβλήματα μεταξύ τών δύο χωρών μας δέν είναι άλυτα καί δέν ύπάρχει κέρδος γιά κανένα άπό τήν έχθρότητα.

Ελάχιστη ή πρόοδος

Ερωτηθείς σχετικά μέ τήν έκτίμησή του γιά τήν πορεία τών Ελληνοτουρκικών σχέσεων κατά τήν περίοδο κατά τήν όποία τό κόμμα του βρίσκεται στήν άντιπολίτευση ό άρχηγός τού Κόμματος τής Δικαιοσύνης κ. Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ είπε:

Δέν νομίζω ότι σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στά έλληνοτουρκικά προβλήματα. Στό Κυπριακό πρέπει νά φθάσουμε σέ κάποια κατάληξη. Ελπίζω ότι θά ύπάρξει κάποια πρόοδος κάποια έξέλιξη γιά τήν έξεύρεση πολιτικής λύσεως.

Αρχίσαμε τίς διαπραγματεύσεις γιά τήν ύφαλοκρηπίδα τού Αιγαίου έδώ καί τρία χρόνια. Εγιναν πολλές συναντήσεις. Γνωρίζω ότι τά πράγματα δέν είναι εύκολα. Η ύφαλοκρηπίδα είναι καινούργιο πεδίο συμφερόντων. Ορισμένες διαφωνίες άλλων χωρών έχουν διευθετηθεί καί πιστεύω ότι οι διαπραγματεύσεις πρέπει νά συνεχισθούν.

Ο έναέριος χώρος

Είναι έπίσης πολύ εύκολο νά λυθεί καί τό πρόβλημα τού έναερίου χώρου καί άν τό πρόβλημα τούτο λυθεί οι δυό χώρες θά μπορούν νά παρουσιάσουν στήν παγκόσμια κοινή γνώμη μιά τουλάχιστο συμφωνία. Πιστεύω ότι τό θέμα τού έναερίου χώρου δέν θά πρέπει νά συνδέεται μέ τά άλλα προβλήματα πού θ' άπαιτήσουν πολύ μεγαλύτερο χρόνο. Η συμφωνία γιά τόν έναέριο χώρο θά διανοίξει τόν δρόμο γιά τήν διευθέτηση τους, καί θά δημιουργήσει τήν αίσθηση ότι τά έλληνοτουρκικά προβλήματα δέν είναι άλυτα άλλά μπορούν νά λυθούν μέ διαπραγματεύσεις.

Τό πρόβλημα τού έναερίου χώρου θά μπορούσε νά είχε λυθεί έδώ καί μήνες καί θά είχε διευκολύνει καί τήν πρόοδο τών διαπραγματεύσεων καί στά άλλα προβλήματα.

Αν πρόκειται νά συνδέσουμε μεταξύ τους όλα τά προβλήματα στίς σχέσεις τών δύο χωρών ποτέ δέν πρόκειται νά τά λύσουμε.

Πρέπει ν' άρχίσουμε μέ τά άπλούστερα, μέ τά προβλήματα στά όποία ή λύση είναι εύκολότερη νά λύσουμε αυτά, ώστε νά ύπάρξει τό κίνητρο γιά τήν συνέχιση τών συνομιλιών, άλλοιώς δημιουργείται ή έντύπωση ότι όλες οι συνομιλίες είναι χωρίς σκοπό, χωρίς νόημα.

Γενικά πάντως μολονότι ή πρόοδος είναι βραδυτάτη, είμαι βέβαιος ότι θά συνεχισθεί ή άναζήτηση τρόπων γιά τήν έπίλυση τών προβλημάτων μέ ειρηνικό τρόπο καί διαπραγματεύσεις.

Τό Ιράν καί ό Σάχης

Ερωτηθείς άν οι έξελίξεις στό Ιράν θά έπηρεάσουν άμεσα τίς έξελίξεις στήν περιοχή μας ό κ. Ντεμιρέλ είπε:

Κανείς δέν γνωρίζει τί συμβαίνει καί πού θά άπολήξει τό Ιράν άλλά τό ίδιο είχε συμβεί στό Αφγανιστάν όπου άνετράπη πρώτα ό Βασιλεύς καί μετά ό άνατροπέας του.

Ο Σάχης ήταν εύφυής, έμπειρος ισχυρός. Πώς έγινε ή άνατροπή του; Δέν ύπάρχει εύκολη έξήγηση περί τού πώς τόν άνέτρεψαν άνοργάνωτες όμάδες. Από τήν μιά πλευρά ύπήρχε ένα όργανωμένο κράτος μέ στρατό, άστυνομία, ύπηρεσία πληροφοριών καί άπό τήν άλλη άνοργάνωτες όμάδες. Είναι πράγματι περίεργο. Αν στό Ιράν έπιβληθεί κομμουνισμός τότε οι συνέπειες θά είναι σοβαρές. Δέν πιστεύω όμως ότι στήν Τουρκία θά μπορούσε νά συμβεί ό,τι συνέβη στό Ιράν ούτε καί στήν Ελλάδα. Αλλωστε στό Ιράν ύπήρχε θρόνος καί δέν είναι δύσκολο νά ξεσηκώσει τό λαό έναντίον τού θρόνου. Τέτοιο πράγμα, θρόνος — δέν ύπάρχει ούτε στήν Ελλάδα ούτε στήν Τουρκία.

Πάντως δέν έχουμε λόγο νά φοβόμαστε τί συνέβη στό Ιράν έκτός άν έπιβληθεί έκεί κομμουνισμός όπότε ό Βόρειος γείτονάς μας θά φθάσει στήν περιοχή τών πετρελαίων καί τούτο θά έχει σοβαρές συνέπειες.

Η έπανένταξη στό ΝΑΤΟ

Ερωτηθείς γιά τή θέση τού κόμματος του στό θέμα τής έπανεντάξεως τής Ελλάδος στό στρατιωτικό σκέλος τού ΝΑΤΟ ό κ. Ντεμιρέλ είπε:

Θά πρέπει νά σταθούμε ένωμένοι μέ βάση τό κοινό συμφέρον καί στό ΝΑΤΟ καί στήν Κοινή Αγορά, παντού.

Μέ όσα συμβαίνουν σήμερα θά θέλαμε σάν θέμα άρχής τήν Τουρκία καί τήν Ελλάδα νά βρούν άπό κοινού καί στό ΝΑΤΟ καί στήν Κοινή Αγορά παντού.

Η έπίσκεψή σας στή χώρα μας θά βοηθήσει στήν άνάπτυξη τών σχέσεων. Σάς καλωσορίζω καί σάς εύχομαι έπιτυχία. Θά γίνετε θερμά καί φιλικά δεκτοί.

Ο άρχηγός τού κόμματος τής Δικαιοσύνης κ. Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ καί στελέχη τού κόμματός του μέ τούς Ελληνες δημοσιογράφους